

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
КАТЕДРА СТРАТЕШКИХ И ОДБРАМБЕНИХ СТУДИЈА

**Афера Драјфус као одраз проблема субјективне
контроле**

- ДИПЛОМСКИ РАД -

Ментор:

**Др. Зоран Јефтић
Ванредни професор**

Студент:

**Андреа Тодорић
70/18**

Београд, 2023

1. Увод	4
2. Теоријски оквир цивилне контроле	7
2.1. Начела цивилне контроле војске	8
3. Субјективна цивилна контрола према Хантингтону	11
3.1. Подела цивилне контроле	12
3.1.1. Субјективна цивилна контрола	13
3.1.2. Објективна цивилна контрола	14
4. Историјски аспект Афере Драјфус	16
4.1. Утицај основних фактора на Аферу Драјфус	18
5. Афера Драјфус као одраз проблема субјективне цивилне контроле	22
6. Закључак	26
7. Литература	29

1. Увод

Предмет истраживања представља догађај који је крајем 19-ог и почетком 20-ог века знатно утицао на даљи ток историје Француске нације. Сам догађај које је открио дубоке поделе у француском друштву постао је познат под називом "Афера Драјфус".

Познато је да у домаћој литератури наведени догађај није истраживан у довољној мери, циљ овог рада је експланација, односно објашњење самог узрока настанка познате афере.

У циљу објашњења узрока залазимо у питање "затрованости" антисемитизмом као и (не) остварености субјективне цивилне контроле које се из врховних политичких кругова прелило у врховне војне кругове те се самим тим бавимо (не)оствареношћу субјективне цивилне контроле. Однос војске и одређених цивилних група, као и њихов утицај представља фундаменталан сегмент који је одредио даљи ток и судбину неправедно осуђеног официра.

У првом делу рада теоријски је дефинисан појам цивилне контроле као и његове основне карактеристике. Иако се појам цивилне контроле у теоријском смислу може свести на једно одређено, његово се испољавање у пракси диверзификује. У намери да се представе различити облици испољавања цивилне контроле у пракси, у раду је коришћена подела на субјективну и објективну цивилну контролу, која даје један од најистакнутијих аутора у овој области, Семјуел Хантингтон (Semuel Huntington). Посебан нагласак биће на појму субјективне цивилне контроле који ће даљом обрадом ће послужити као алат да бисмо се додатно приближили централном питању. Након теоријског дефинисања цивилне контроле и представљања његових различитих облика испољавања рад је усмерен на саму аферу Драјфус. Тако је, у другом делу рада представљена детаљна генеза и процес настанка и тока саме афере Драјфус,

утицај Француске власти али и друштва на исход пресуде и на самом крају овог дела даћемо одговор на задато питање.

Трећа, односно последња целина обједињује теоријски оквир субјективне цивилне контроле и сам догађај, и овиме се приближавамо одговору на питање “да ли је афера Драјфус одраз слабости/мањкавости субјективне цивилне контроле”. Субјективна цивилна контрола јако битан фактор у правилном функционисању државног апарата али је француско друштво у том тренутку историје било подељено и засновано на различитим специфичним интересима, а доминантне групе су разним “аршинима” покушале да очувају свој интегритет и част, док је Драјфус једноставно био пешак који је морао бити жртвован у политичкој партији шаха.

Данас, цивилна контрола војске посебно је значајна због: величине расхода за савремене оружане снаге, огромне забринутости јавног мњења пред разорном моћи савремених оруђа базираних на напредној технологији, страха од изазова и опасности после хладно-ратовске ере (Rudolf, 1996, 4).

Посматрајући са друге стране, војни руководиоци нису могли схватити какав треба бити положај и улога војске у демократском друштву. Услед тога, цивилна контрола мора постати део главног образовања за грађанско друштво, али мора бити проучавана и предавана и на школама и факултетима, посебно војним. Осим тога, цивилна контрола треба постати, и циљ у политичком животу, и предмет у центру професионалног образовања у структурама власти и у оружаним снагама (Kohn, 1997, 16).

Као главни проблем у спровођењу субјективне цивилне контроле је превелик утицај официрског кора на цивилну власт, између осталог и на јуриспруденцију, те самим тим непристрасно спровођење законодавних норми. Уз то, постојање изразитог антисемитизма, имало је утицај на крајњи исход, у

виду неправедног и неоснованог осуђивања француског артиљеријског официра јеврејског порекла. Главно питање које се поставља јесте: Да ли је афера Драјфус одраз слабости/мањкавости субјективне цивилне контроле?

2. Теоријски оквир цивилне контроле

Официр Француске војске, познатији по самом центру дешавања "Афере Драјфус" утицао је на сам ток Хантингтоновог размљишљања, дакле у великој мери је утицао на схватање цивилно-војних односа у Америци. Обзиром да су велика сила, Сједињене Америчке Државе (САД) утицале на начин размишљања о цивилно-војним односима и у осталим западним земљама, официри америчких војних снага су деценијама морали да уче и истражују Хантингтонове идеје.

Цивилна контрола представља активност цивилних власти у циљу одржавања доминације над војском, превенцију војске да игра нелегалну, односно нежељену улогу у друштву и одржавања стабилних цивилно-војних односа. То укључује контролу институционализованог насиља или прикривене претње по друштво, повећање заштитне вредности коју пружа војска уз свакодневно смањење ризика од принуде, и постизања великих вредности са што мање жртвовања другим друштвеним вредностима (Huntington, 1957 294).

"Војнички став према националној политици одражава професионалну одговорност за војну безбедност саме државе. Тиме ова одговорност наводи војнике да државу посматрају као главну јединицу политичке организације, да истичу трајну природу претњи војној безбедности државе и трајну могућност рата." (Хантингтон, 2004, 65).

У свом делу „Војник и држава“ говори о проблему усклађивања одговорности из угла политичара и из угла војника. Када сведочи о војнику, он тврди да војна професија постоји да би служила држави и да треба бити формирана као делотворан инструмент државне политике. Из угла војника, Хантингтон констатује да војнички став према националној политици испољава професионалну одговорност за војну безбедност државе. Хантингтон сматра да војна безбедност државе треба бити на првом месту, што би значило да морални

циљеви и идеолошке тежње не смеју бити остварене на рачун безбедности. Такође, наводи да је војна професија органичена и експертска, као и то да учешће војних руководилаца у политици угрожава њихов професионализам, односно да рат служи циљевима политике, а војна професија циљевима државе (Хантингтон, 2004,72).

Главна функција цивилне контроле над војском настоји да спречи њихову нежељену (недемократску) улогу и понашање. Као део функције, оператери контроле употребљавају механизме који, с једне стране, требају да обезбеде услове за потпуну потчињеност војске цивилним властима, док са друге стране такође треба да обезбеде услове да она испуни своју улогу и мисију у друштву.

Делотворност војске такође је кључна са становишта њеног легитимитета у друштву. Ако се оружане снаге покажу као поуздане у обављању својих функција, или ако те функције спроводе адекватно, могу да рачунају на подршку грађана, као и на потврду или очување свог легитимитета. За државу недостатак поуздане цивилне контроле је лош, али и за војску, јер искуство других каже да смањује кохезивност војске као и њену делотворност, па је зато у интересу војске да остане подређена цивилној власти (Desch, 1999, p 14).

Хантингтон при разматрању цивилне контроле над војском наводи следеће: главни проблем у вези с дефинисањем цивилне контроле: како може војна моћ да буде умањена?“ (Хантингтон, 2004, 89). Као одговор на ово питање наводи субјективну и објективну цивилну контролу.

2.1. Начела цивилне контроле војске

Одређење цивилне контроле као ширег појма, односи се на процесе и механизме кроз које грађани, невладине организације и друштво уопште, врше контролу и надзор власти, институција и актера у циљу осигурања

транспарентности, одговорности и демократског управљања. Цивилна контрола је суштински елемент ефикасног система демократске контроле. Као кључна компонента демократског друштва цивилна контрола помаже у очувању владиних права, заштити грађанских слобода и спречавању злоупотребе власти.

Основна начела цивилне контроле војске у парламентарним демократијама искристалисана су у пракси током развоја политичког система и политичких институција, а средином овог века је теоријски разрађена у војној социологији.

У пракси и теорији је конституисано **прво** најважније **начело цивилне контроле војске**: супрематија цивилне над војном влашћу и ефикасна подређеност војске цивилном врховном команданту. То је набитнија карактеристика цивилно-војних односа и друштвеног положаја војске у савременом демократском друштву. Цивилна у односу на војну власт изражава се путем надлежности која на грани одбране и војних послова има три нивоа власти: врховни командант, парламент и влада (Weigley, 1999, 807).

Друго начело цивилне контроле односи се на признавање и прихватање професионалне компетентности и аутономије војних професионалаца у њиховој стручној сфери. Врховна цивилна власт не би смела да се уплиће у питања организације и тактике употребе оружаних снага, већ би та питања требало да решавају војни професионалци са технолошким напретком и развојем војне вештине. Исто тако, цивилна власт мора ограничити војну аутономију на оно што је потребно и функционално, и треба настојати да се војсци и војном позиву обезбеди достојна материјална позиција у друштву из које ће следити и одговарајући друштвени и морални углед потребан за обављање тешке војне професије (Kohn, 1997, 151). Кад официр крене да јавно изражава своја политичка мишљења и да се понаша као политичар, губи кредибилитет „неутралног службеника државе и чувара друштва“ (Kohn, 1997, 16).

Из два претходна резултира и **треће начело**, а то је деполитизација и минимализација мешања војске у политику и политичке интервенције у стручна војна питања. Опште циљеве државе и нације одређује политика. „Политика је ван домена војне стручности, док учешће официра у политици поткопава њихов професионализам, ограничава њихову професионалну стручност, професију дели на супротне таборе, и уместо професионалних уводи стране вредности. Официр треба остати политички неутралан (Huntington, 1959, 71).

Како би се споменута начела цивилне контроле војске могла реализовати у пракси, осим институционалних и нормативних решења, неопходне су још неке констатације. Тако на првом месту неопходно је остварити одређени ниво сфери одбране да би се критичка јавност могла континуирано односити према њој. У сфери одбране, транспарентност је једна од међународних категорија која данас добија нови садржај, као и категорију суверентитета. Поред наведеног предуслова, неопходно је поменути постојања унутрашњег ефикасног механизма контроле законитости команди, установа и појединаца у оружаним снагама и сфери одбране (Хаџић, 2000, 20-21).

За успостављање поуздане демократске контроле војске неопходни су одређени друштвени, политички и законски предуслови. Од општих услова потребни су демократска влада, правна држава, устаљени и опште усвојени поступци за смену политичких партија на власти, људска права и слободе грађана јасно заштићени уставом или дубоком укоренењем традицијом (Хаџић, 2000, 12-13).

3. Субјективна цивилна контрола према Хантингтону

Цивилна контрола војске као део одбрамбено-заштитног система државе, представља важан задатак, и постоје многе дефиниције цивилне контроле. Једну од најпознатијих дефиниција даје Хантингтон, која гласи: „одговарајућа подређеност компетентне, професионалне војске циљевима политике како то одређује цивилна власт” (Huntington, 1957a, 72).

Анализом историјске праксе и најновијих дешавања Хантингтон образлаже и износи два могућа модела цивилне контроле војске (од којих је један симулација те контроле, што је од јако битног значаја за праксу земаља у транзицији). Ради се о субјективној цивилној контроли и објективној цивилној контроли. Према Хантингтону основни проблем цивилне контроле, састоји се у томе да се ограничи моћ и утицај војске у државној политици (Хантингтон, према Тадић, 1998, 79-81).

Према Хантингтону, војне институције било којег друштва су обликоване двема силама, а то је функционални императив (чинити оно што је потребно да се одбије спољна претња), потиче од претњи безбедности једном друштву, и социјалним императивом који је базиран на идеологијама, друштвеним императивима и институцијама које су доминирајуће. Главни појам те теорије представља војни професионализам, где наводи да је војник професионалац објективни и аполитичан слуга државе, и тиме је подређен политичком руководству (Хантингтон, 2008, 26).

За Семјуела Хантингтона, ова равнотежа суштински је проблем цивилно-војних односа, кроз који се дефинише степен професионализма. У свом раду, Хантингтон се залаже за политички неутралну, професионалну војску која је изолована од политике. Он тврди да националној безбедности најбоље служе услови објективне цивилне контроле. Према Хантингтону, објективна цивилна контрола максимизира војни професионализам, чинећи војску оруђем државе и

гарантовање њеног постојања као професионалног тела (Хантингтон, 2008, 28). Као последица тога, политичко руководство треба да тежи да максимизира војни професионализам. Истовремено, војни врх не би требало да стекне политички утицај. Уместо тога, војници би требало да поштују „област политичке аутономије“ (Номан, 2011,84).

3.1. Подела цивилне контроле

Хантингтонова теорија предлаже две врсте цивилно војних односа, субјективну контролу и објективну контролу војске од стране политичких лидера. У моделу субјективне контроле, војска је блиско интегрисана са политичким и друштвеним системом и учествује у њему, док модел објективне контроле описује веома различит тип војног и политичког система, онај који је и диференциран у професионални (Хантингтон, 2008, 35).

Нови принципи цивилно-војних односа настају у условима аутономног војног професионализма и њему примерене објективне цивилне контроле. Са друге стране, како истиче Хантингтон, субјективна контрола је постизала свој циљ цивилизовањем војске, чинећи је огледалом државе, док објективна цивилна контрола свој циљ постиже професионализовањем војске, чинећи је оруђем државе. Управо из тог разлога Хантингтон тврди зашто је објективна цивилна контрола пожељнија (Huntington, 1957, 83). Поред тога, субјективна цивилна контрола има разне облике, док објективна цивилна контрола има само један (Тодорић, 2005, 86). Затим, Хантингтон наглашава да најважнија, најбитнија ствар за било који систем цивилне контроле јесте умањивање војне моћи (Хантингтон, 2004б, 93).

3.1.1. Субјективна цивилна контрола

Субјективна цивилна контрола подразумева успостављање максималне цивилне моћи. Она постиже свој циљ тиме што “даје припадницима војске цивилна обележја, чинећи да се у њима рефлектује држава”.

У моделу субјективне контроле, војска је блиско интегрисана и учествује у политичком и друштвеном систему. Под субјективном цивилном контролом војсци се ускраћује независна сфера и даје јој се улога у одређивању националних приоритета јер дели политичке идеологије актуелног политичког руководства. Такође, Хантингтон тврди да је обезбеђивање идеолошке доследности какве захтева овај модел тешко, чиме доводи у питање његова веродостојност. То је првенствено зато што ће се или војници или њихове политичке идеологије морати трансформисати са сваком последичном променом власти (Huntington, 1957, 83-84).

Приликом доласка опасности, официри и регрутско особље се повлаче из цивилног друштва како би формирали војску. Након завршетка опасности, они се враћају у друштво и служе у више функција, укључујући и политичке. Субјективна цивилна контрола се ослања на правне или институционалне механизме за смањење војне моћи. Свој циљ постиже цивилизовањем војске како би она постала огледало државе. У овом облику контроле, војска се усмерава да обави многе операције које би биле иначе цивилне одговорности (Хантингтон, 2004б, 91).

Већ од деветнаестог века субјективна цивилна контрола је благо застарела. Масовне армије француских и америчких грађанских ратова, пораст броја становништва, развој технологије, почеци индустријализма, успон урбанизма, све је допринело повећању функционалне специјализације и подели рада. Војске и морнарице постале су сложени организми који су оличавали стотине различитих

специјалности (Хантингтон, 1956, 677). Међутим, субјективна цивилна контрола је поновно актуелизована током Хладног рата, када је постала доминантна у комунистичким државама.

Основни механизми субјективне цивилне контроле били су контрола регрутовањем и селекцијом, контрола индоктринацијом и контрола путем организације. Након завршетка Хладног рата у овим земљама уведена је објективна цивилна контрола путем деполитизације и департизације оружаних снага, демократизације и професионализације (Danopoulos&Zirker, 1999, 2-7).

3.1.2. Објективна цивилна контрола

Његов модел објективне контроле описује веома различит тип војног и политичког система, онај који је и диференциран и професионалан. Овде војни професионалци и политички лидери своје напоре усмеравају у различите области стручности. Војска остаје одвојена од политичког система и фокусира се на раздвајање стручности у професији оружја, ток корпуса знања које оличава „управљање насиљем“. (Huntington, 1957, 11). Дакле, у случају објективне цивилне контроле, војни професионализам је максимизиран.

У свом делу “Војник и држава”, Хантингтон је тврдио да је објективна цивилна контрола најбољи модел за спречавање појаве војне интервенције. Под претпоставком објективне цивилне контроле, Хантингтон је политику и војну службу третирао као две различите и неограничене области стручности. Према овом резонувању, официри који су стекли неадекватно политичко образовање не би требало да се ушлићу у ову област, па и политичари би требало да избегавају бављење питањима која захтевају војну експертизу (Huntington, 1993, 83-85).

Објективна контрола укључује следеће: 1) висок ниво војног професионализма и препознавање граница свог професионализма од стране војних старешина, 2) афективну подређеност војске цивилним политичким лидерима који доносе основне одлуке о спољној и војној политици, 3) признавање и прихватање од стране руководства области професионалне компетенције и аутономије за војску и 4) минимизирање војне интервенције у политици и као резултат тога политичке интервенције војске (Huntington, 1996, 3-4).

Хантингтонов објективни модел усваја чисто Клаузевицов приступ при чему је „рат је наставак политике другим средствима“, (Клаузевиц, 1951, 521) са вишим војним професионалцима који обезбеђују државу док служе као војни саветници политичарима, који практикују сопствену експертизу у области политике и националне стратегије (Huntington, 1957, 58). Професионализам у једној области искључује компетенцију у другој (Huntington, 1956, 678).

Објективна контрола постиже свој циљ милитаризацијом војске, чинећи је оруђем државе. Субјективна контрола је претпостављала војно учешће у политици, док објективна контрола захвата војно уздржавање од политике. Већина земаља Европе, Северне Америке и Британског комонвелта су постигле одређени степен објективне контроле, док је субјективна контрола и даље преовладава у већем делу Латинске Америке, Блиског истока и југоисточне Азије. Субјективну контролу унапређују уставни облици и владине институције које мешају политичке и војне одговорности и које распоређују контролу над војним пословима међу низом владиних агенција (Хантингтон, 1956, 678).

4. Историјски аспект Афере Драјфус

Нови демократски принципи (републиканизам, универзално право гласа, слобода медија, судство и владавина права, образовање и јавне политике) започели су век огромних промена, праћених драматичним променама моћи и избијањем друштвених и политичких немира, док се Француска борила да одржи своју позицију светског лидера. Почети индустријализације, експанзија капиталистичких предузећа и демографска концентрација у градовима подстакли су модерну друштвену и политичку свест. Република се суочила са антагонизмом широког спектра политичких група, од монархиста и милитариста на десници, до социјалиста и анархиста на левици, док су неке групе желеле да раде на мирним реформама, други су били посвећени револуционарним променама. Током периода Драјфусове афере, антисемитизам се развијао као националистичка политичка платформа. Тактика изазивања гомиле створила је климу непромишљених предрасуда која је експлодирала током Драјфусове афере (Beitler, 2008, 9).

У септембру 1894. године, француска обавештајна служба је пресрела документ у немачкој амбасади у Паризу. У документу се наводи да је француски официр Немачкој нудио високо поверљиве информације у вези са мобилизацијом артиљерије, тачније да је продао немачком аташеу тајне војне документе. Прва сумња пала је на капетана Драјфуса¹.

У присуству главног детектива полиције, Драјфусу је наређено да напише припремљени текст, након чега је одмах ухапшен и затворен у условима велике

¹Алфред Драјфус рођен је 9. октобра 1859. у малом граду Милуз у источној Француској. Био је Јеврејин, официр француске војске чије је суђење за издају започело 12-годишњу контроверзу, познату као Драјфусова афера, која је дубоко обележила политичку и друштвену историју Француске Треће Републике. Драјфус је био син богатог јеврејског произвођача текстила. Године 1882. уписао је Ecole Polytechnique и одлучио се за војну каријеру. Седам година касније тј. 1889. порастао је до чина капетана.

тајности. Иако није било никаквих доказа против Драјфуса, он је проглашен за кривца, лишен свог чина и осуђен на вечиту робију на Ђавољем Острву. Антисемитски лист „Слободна реч“ („La Libre parole“) повео је клеветничку кампању против официра Јевреја, против којег је подигнута права хајка.

Четрнаест дана касније, 29. октобра, анонимно писмо је обавестило антисемитске новине, („La Libre Parole“) да је официр генералштаба ухапшен, под насловом: „Велеиздаја: Хапшење јеврејског официра, капетана Драјфуса“. Месец дана касније, министар рата, генерал Мерције, реагујући на критике о некомпетентности због недостатка одговора на случај, објавио је у штампи да има позитиван доказ Драјфусове издаје (Beitler, 2008, 15).

Измишљени документи, које одбрана никада није видела, коришћени су да би се обезбедила осуда Алфреда Драјфуса. Године 1894. му је суђено за издају, након чега је донешена коначна пресуда да је официр крив, без икаквих доказа и осуђен на доживотну робију. Суђење је поделило француску јавност на два табора, а то су биле са једне стране демократе – републиканце, и ројалисте – клерикалце са друге стране (Barone, 2001, 258).

Драјфус је депортован у затвор на Ђавољем Острву, код обале Франсуске Гвајане, 5. априла 1895. године и осуђен на доживотну робију. До лета 1898. већина штампе и јавности су и даље били против Драјфуса. У августу се показало да је један од лажних докумената које је направио пуковник Хенри фалсификат, након чега је признао кривицу и потом извршио самоубиство. У јуну следеће године, париски новинар је пронашао и интервјуисао једног од шпијуна, Естерхазија, у Лондону. Он је признао да је управо он написао шпијунски допис који је покренуо целу Драјфусову аферу. Међутим, он је тврдио да је то учинио по наређењу свог претпостављеног да би доказао је Драјфус издајник.

Дана 3. јуна 1899. године, на дан када се Естерхазијево признање појавило у париским новинама, влада је одлучила да врати Драјфуса са Бавољег острва на нови војни суд, након скоро пет година служења казне. Драјфусов други војни суд вероватно је био први велики медијски догађај на свету, где је новинарима и фотографима био забрањен приступ за снимање, док су неке од познатих личности желеле да буду присутне на суђењу. Дана 9. септембра 1899. године, у пресуди 5-2, Драјфус је поново проглашен кривим. Међутим, овог пута због олакшајућих околности, осуђен је на 10 година затвора.

Недељу дана касније након суђења, усред буре међу народних протеста због осуђујуће пресуде, француска Влада је одлучила да помилује Драјфуса. Наредних пола године, Драјфус и његове присталице у штампи су наставили да покушавају да докажу његову невиност. Званично 1906. године највиши суд у Француској ослободио је Драјфуса и поништио његове осуде које су се водиле против њега. Војска је вратила Драјфуса на позицију и, да би се искупила поставила га за официра Легије части. Ову високу војну почаст добио је на церемонији која је одржана на истом месту где је био деградиран скоро 12 година раније. Драјфус, који је на крају доспео до чина мајора, остао је у војсци до пензионисања и чак се вратио да служи својој земљи током Првог светског рата (Beitler, 2008, 11).

4.1. Утицај основних фактора на Аферу Драјфус

Афера Драјфус потресла је Француску и Европу, и у великој мери утицала на француску политику и угрозила будућност Француске. Афера је покренула многе покрете који су били успавани и чекали да се појави такав метеж. На основу образложених информација, долазимо до закључка да афера Драјфус није била почетак политичке битке, већ догађај који је убрзао коначну битку у којој ће се одлучивати о судбини Француске републике. Међусобна сарадња Француске и

Немачке током Вишијевске Француске била је директно повезана са афером Драјфус.

Пре афере, Француска је била једна од земаља у Европи у којој је антисемитизам најмање био заступљен, заправо била је земља у којој је највише Јевреја тражило политички азил током програма који су се десили у Русији током 1880-их. Неоспорно је да су одувек постојале клериклане фракције које су задржавале антисемитске ставове, али су оне биле у мањини или окупљале мали број људи. Антисемитизам је озбиљно ескалирао тек у последњој четвртини 19. века због нових оштрих економских и друштвених реформи које је влада Француске спроводила. Ово ново рестрикуирање наметнуло је многе промене у животу обичних грађана, а затим изазвало широко распрострањену анксиозност, страх и бес што је подстакло грађане да траже разлог зашто им је живот одједном постао тежак, проналазивши га у одређеним појединцима или групама људи. Власт је изазивала њихов очај, и дала предност технолошком и индустријском напретку у односу на повољније услове живота и дозволила експлоатацију радника у име индустријског напретка. Тако се услед овог пандемонијума мржње, појавила Драјфусова афера, у тренутку када је антисемитизам постепено поново био у порасту. Након што је Драјфусова афера изашла на видело, латентни антисемитизам је постао широко распрострањен у Француској, што је у великој мери утицало на оријентацију политичких покрета. Нови антисемитизам на плећима штампе, постао је главно оружје десничарских националистичких партија, играо је велику улогу у подели француске политике и био је главни разлог зашто је Афера Драјфус политички поделила Француску на тако драстичан начин.

Штампа је коришћена као оружје са обе стране, десница је њоме фанатизовала антисемитске масе, док је левица лукаво маневрисала својим чланцима да осуди заверу коју је спроводила војска. Њен значај за политику био је

огроман јер је борбу довео корак даље, Француска је била заиста подељена на два дела углавном због борбе у којој су се борили и медији.

Током афере покрети против републике су се ујединили и формирали анти-Драјфусардову фракцију. Пре избијања француско-пруског рата 1870. Француска је била политички подељена на два дела, први део фракције је била за републику, док је други био против ње. Прорепублички покрети били су уједињенији, иако се осећало безначајно ривалство, они су делили многа иста политичка уверења, уз поштовање демократије и републике. Покрети који су подржавали републику подједнако су се ујединили да бране Драјфуса (звани „Драјфусарди“) и да се боре са све већом плимом бројних антисемитских и антирепубличких покрета (Vach, 2013, 11).

Из тога се може приметити да како су се обе стране међусобно ујединиле, афера Драјфус је почела да ствара озбиљан утицај на политику, дакле подела између две стране које су претходиле афери била је појачана и значај афере имао је различите утицаје на сваки покрет. Тако је утицај афере на политику био огроман да је гурнуо различите групе антирепубликанског покрета да се уједине. Унутар анти-Драјфусардове фракције био је уједињен необичан амалгам разних фракција и група које се никада не би спојиле да се таква околност није појавила. Друштво се састојало из два тора, демонстраната који су били на страни јевејске припадности, то јест Алфеда Драјфуса и други део чинила је војна аристократија и власт који су били саучесници у афери неправде.

Трећи главни фактор као део афере, био је утицај војске на Француску Владу, посебно у односима између војске и цивила. У овом случају, све што је Хенри урадио било је да, према протоколу, обавести своје надређене у Министарству рата. Тако је Драјфус био жртва антисемитизма од стране официра у Генералштабу армије. Ови официри су били у великој мери састављени од младих људи из средње класе који су, док су били у официрској школи, били

изложени идеологији земљопоседничке аристократије и били под великим утицајем антисемитских осећања храњени предрасудама. Власти су вршиле притисак на судије и обележавале судски процес, што је довело до неправедне осуде и кажњавања Драјфуса. Афера је подстакла реформу правосућа у Француској и појачала нагласак на независност судства (Bach, 2013, 18).

Пре Француско-Пруског рата, Француска је била подељена на два дела, једна фракција је била за републику, а друга је била против ње. Унутар антирепубличке фракције били су присутни различити политички покрети, нису се међусобно волели, такмичили су се једни против других. Прорепублички покрети су били уједињенији, иако се осећало ривалство, делили су многа иста политичка уверења, уз поштовање демократије и републике. Тек током афере ујединили су се покрети супротстављени републици и формирали анти-Драјфусардову фракцију. Сада можемо разумети ланац догађаја који је Драјфусова афера створила на политику и какав је утицај изазвала. Међу анти-Драјфусард покретом било је мноштво фракције које се уздржале различите идеологије као што су милитаристи, монархисти, антисемитици, проклерикалци и антирепубликанци (Baptiste & Jacquet, 2012, 15).

5. Афера Драјфус као одраз проблема субјективне цивилне контроле

Драјфус Афера сигурно је изазвала дубоко подељено мишљење у француском друштву, са јасном поделом између антисемитских и антидрајфусардових снага с једне стране и заговореника једнакости и равноправности с друге. У контексту афере Драјфус, грађанска контрола би могла да се односи на улогу и одговорност цивилних власти, правосудних органа и политичке елите у поступку против Драјфуса и његове осуде. Догађај је изазвао жестоке политичке дебате и сукобе између цивилне власти, војске и јавности. Афера је увелико револуционирала мисли француске политике и друштва, и допринела револуционарним променама у мишљењу и политичким ставовима у Француској. У својим раним фазама, ова афера је потпуно угрозила унутрашњу безбедност француске тако што је поново распламсала латентни антисемитизам какав никада није виђен у Француској.

Афера Драјфус изазвала је огроман сукоб између војске и цивилне власти у Француској. Војска је у почетку пронашла Драјфуса као главног кривца за шпијунажу и одбацила све доказе који су указивали на његову невиност. Цивилне власти и цивилни актери, попут новинара Емил Зола и његовог познатог писма „J'accuse", почели су да се боре за правду и слободу Алфреда Драјфуса. Ово је довело до сукоба између војске и цивилне власти, при чему су војни официри били склоњени од стране грађанских власти и судова. Афера је обележила историјски преокрет у Француској јер је показала значај цивилне власти у односу на војну власт и војну јурисдикцију. Догађај је омогућио цивилној власти да поврати контролу и ограничи власт војне хијерархије. Први пут када је Драјфус приведен и протеран на Ђаволје острво, поступак је вођен пред војним судом и под војном јурисдикцијом. Сам посупак је био заклоњен војној хијерархији и измакао контроли цивилних власти. Касније, када су нови докази о

невиности официра изашли на видело и када је постало очигледно да је афера била намештена, цивилне власти су почеле да се мешају и ангажују у случај. При самом крају довело је до судског процеса пред цивилним судом и поновног разматрања случаја. Такође, афера је изазвала велику пажњу јавности и медијски интерес. Грађани и новинари су почели да постављају питања о правди и позорности у случају официра Драјфуса. Све већи притисак јавности и медијски покрети су допринели томе да цивилне власти уђу у поступке војне власти и захтевају поновно разматрање случаја (Beitler, 2008, 178).

Драјфус који није био официр високог ранга, и из тог разлога постојала је склоност да се он оптужи и осуди да би се сачувала репутација војске, док посматрајући са друге стране, политика је користила аферу за своје циљеве, неки политичари су искористили случај за промоцију својих политичких интереса (Huntington, 1996. str. 7-8).

Могуће је идентификовати неколико основних фактора, који су одраз субјективне цивилне контроле, а који су довели до избијања афере Драјфус. Са обзиром да субјективна цивилна контрола, као што то истиче Хантингтон, подразумева "максимизирање моћи цивилних група у односу на војне" (Huntington, 2004 ,89) основни фактори субјективне цивилне контроле који су утицали на избијање ове афере су:

1. Предоминантан утицај владајуће политичке елите: Иако је срж субјективне цивилне контроле максимизирање моћи цивилних група, обзиром да свако друштво карактерише велики број цивилних група то се не односи на друштво као целину, него на одређену групу (Huntington, 2004). У овом случају то је била владајућа политичка елита која је своје ставове заснивала на антисемитизму, што је довело до настанка афере. Војник Драјфус био је јеврејског порекла, и антисемитизам је био један од значајних елемената који су обележили овај скандал. Оптужен је за шпијунажу на основу слабих

и лажних доказа, мада највећу улогу играла је његова јеврејска националност у оптужбама. Неки антисемитски кругови и екстремисти користили су аферу да би подстицали и подржавали антисемитску настројеност у француском друштву. Видели су Драјфусову аферу као прилику да ослабе или дискредитују јеврејску заједницу. Војни и политички кругови који су били одговорни за суђење Драјфусу често су одређивали његову виновност према његовој националности. Они су видели Драјфусову аферу као начин да се заштити француска армија и прикрију слабости у систему

2. Одржање на власти: Други интерес владајуће политичке елите који је такође имао велики утицај на ток афере је био одржање на власти. Након одласка француског војника Драјфуса у затвор, створена је позорница за политичку аферу. Када је донета одлука да се одбије преиспитивање Драјфусовог случаја, не због антисемитизма, већ да би се избегла реприза политичких нереда, антисемитски фактор је постао мање важан за високе политичаре и војне вође. Француска влада, заједно са премијером, брзо је схватила како би поновно отварање случаја Драјфус могло да дестабилизује земљу. Цуигнет, преправио је цео досије тајне оптужнице како би спречио преиспитивање случаја, рекласификујући колекцију од 300 оригиналних и фалсификованих докумената и додао тенденциозан коментар који је намеравао да избаци судије са трага.
3. Утицај власти на восјку: Војни суд који је суђење водио био је под директним утицајем војних и цивилних власти. То је резултирало непоштеним суђењем, где су Драјфусу скраћена основна права и приступ правди. Као што истиче Хантингтон субјективна цивилна контрола се спроводи "од стране једне цивилне групе као средство увећања сопствене моћи на штету других цивилних група" (Huntington, 20054, 90). Овде је на тај начин владајућа политичка елита, ширила и јачала своје антисемитске ставове, захваљујући војсци која јој је била у потпуности подређена. Високи

званичници укључујући Генералштаб, били су одлучни у намери да заштите своје редове и избегну скандал. Неки су чак фалсификовали доказе како би Драјфуса приказали као кривца. Војни суд који је суђење водио био је под директним утицајем војних и цивилних власти. То је резултирало непоштеним суђењем, где су Драјфусу ускраћена основна права и приступ правди. Војска је играла главну улогу у политичком животу земље током афере Драјфус. Она је била кључна институција на очување реда и националне безбедности. Политика и војска били су тесно повезани, а политички лидери имали су значајан утицај на војне одлуке и промоције унутар војног апарата. Политика је играла кључну улогу у заштити војске од срамоте која би настала ако би се признало да је Драјфус био неправедно оптужен. Политика и војска су радиле заједничким снагама како би заташкали истину, чиме су продужили агонију Драјфуса и довели до погоршања ситуације. Кроз ову аферу видимо како политичка власт може утицати на војску кроз идеологију и притисак, а војска се може подредити политичким интересима, некада на штету правде. Тако је афера Драјфус резултирала значајним променама у француском друшву и војсци постала је симбол борбе за правду и истину против политичког утицаја на институције.

Током читаве афере, медије су користиле и искоришћавале различите групе које су покушавале да окрену јавно мњење у своју корист. Афера Драјфус била је доминантни фактор који је променио француску политику, али штампа је била главни окидач који је подстакао промене у друштву, економији, политици, националности итд. У случају афере Драјфус, растући притисак медија и интересовање јавности активирало је посвећеност постизању објективности у пресуди. Присуство медија и забринутост грађана принудили су власти и војску на прегледање доказа и препознавање неправде, што је коначно довело до пробијања политичких утицаја и победе објективности.

6. Закључак

Афера Драјфус је директан одраз проблема субјективне цивилне контроле, односно резултат максимизирања моћи владајуће политичке елите. Такође, афера Драјфус указује на важност уплитања медија, јавног мњења и целокупне цивилне компоненте у овај случај, Драјфус би вероватно био доживотно у затвору чиме би политичка елита злоупотребила своју „сувереност“.

Субјективна цивилна контрола је створила повољне околности за настанак афере Драјфус, а то су:

1. Вредности које је заступала владајућа политичка елита и које је наметнула војној компоненти оличеној у антисемитизму. Пошто је афера Драјфус заснована на антисемитизму, верује се да је политичка десница имала идеолошки утицај на војну елиту која је учествовала у овом догађају. Одређени политички интереси, и притисак на војску, имали су за циљ да очувају постојеће стање и да задрже власт и контролу над институцијама, чак иако је то значило игнорисање правде и избијање афере Драјфус;
2. Подређеност војске политичкој елити током афере Драјфус била је неизоставан део догађаја, како би дошли до жељеног циља. Надлежне власти и политичка елита у Француској су инструментализовале војску за своје политичке циљеве. Оптужба и неправедно осуђивање Алфреда Драјфуса, често мотивисано антисемитизмом и политичким интересима, јасно показује да је војска била подређена политичкој елити и користила се као средство за остваривање њихових интереса. Ова афера илуструје како је војска постала алат политичке елите, а не служба држави у остваривању националних интереса током тог времена. Такође, афера је имала значајан утицај на војни професионализам и однос између војног естаблишмана и политичке елите у Француској. Први утицај односио се на мешања

политичке елите у Француској, укључујући и врховне политичке лидере и чланове владе, које су се активно су се мешале у војни процес и војни судски поступак Драјфуса. Пошто је афера постала веома важна у политичком контексту, политичке фигуре су покушале да утврде власт и контролу над војним одлукама. Други утицај јасно је предствљао антисемитизам и његов јасан одраз на сам догађај афере и поделу друштва. Драјфус је био јеврејског порекла, и антисемитски ставови били су дубоко укорењени у Француском друштву и војном естаблишменту тог времена. Ово је довело до тога да је афера постала веома политизована и саркастична. Политичке фигуре су користиле антисемитизам како би одбраниле неправедну осуду Драјфуса и заштитиле војне официре и њихове одлуке. Током афере, војни официри били су под притиском да поступе према политичким интересима, а не према војним и праведничким начелима. То је довело до ослабљења војних професионалних стандарда и до неповерења у војни естаблишмент. Тиме су грађани и други официри могли да изгубе веру у способност војних власти да донесу независне и праведне одлуке, што је било лоше за војни професионализам и функционисање војних институција.

3. Непостојање објективне цивилне контроле - Афера Драјфус истакла је важност објективне цивилне контроле над влашћу и правосуђем. Без притисака и истраживања цивилних активиста и новинара, неправда у овом случају никада не би била разоткривена. Војне институције имале су значајну аутономију и велику независност у одлучивању о војним питањима и судским поступцима у војним случајевима, што је омогућило војним официрима и војним судијама да дејствују без значајних спољних контрола. У случају афере Драјфус, политички лидери и интересне групе вршиле су притисак на војне власти да одлуче на начин који одговара политичким интересима, а не правди. У том времену, нису постојали

ефикасни механизми цивилне контроле који би могли да надзиру војне институције војном естаблишменту да делује са значајном дискреционарном влашћу и без значајних ванинституционалних надзора. Непостојање објективне цивилне контроле допринео је томе да афера Драјфус постане симболска за политичку корупцију и неправедљивост у војним институцијама Француске током тог периода.

Пошто је Афера Драјфус заснована на антисемитизму, верује се да је политичка десница имала идеолошки утицај на војну елиту која је учествовала у овом догађају. Да је у Француској тада била пристуна објективна цивилна контрола, о којој пише амерички политиколог Хантингтон, вероватно да не би дошло до афере који се догодио крајем 19 века. Објективном цивилном контролом максимизује се војни професионализам, чиме се војска као специфична професија изолује од политичких утицаја, а у овом случају би се изоловала и од манифестације антисемитизма. С обзиром на сва ова дешавања која су пратила суђење око афере Драјфус и беспомоћности коју је војска осетила у том моменту долазимо до закључка да је војни професионализам тада био потпуно уништен.

7. Литература

- Дулић, Д. (2008). *Мировне и хуманитарне операције*. Београд: Службени гласник и Факултет безбедности, Универзитет у Београду
- Клаузевиц, К. (1951). *О рату*, Београд: Војно дело
- Тадић, Љ. (1988). *Наука о политици*. Београд: Издавач за уџбенике.
- Тодорић, С. (2005). *Теоријски аспекти цивилне контроле војске*. Београд: Војно Дело., Војно издавачки завод
- Хантингтон, С.П. (2004). *Војник и држава*, Београд: Дипломатска академија, Центар за студије Југоисточне Европе, Факултет политичких наука
- Хацић, М. (2000). *Цивилно-војни односи и начела цивилне контроле војске*. Београдски центар за безбедносну политику.
- Beitler, L. (2008). *The Dreyfus Affair: Voices of Honor*. United States Naval Academy, The Comodore Uriah P. Levy Center.
- Baron, P. (2001). "L'affaire Dreyfus des Elie Greuze de Gabriel Trarieux." In LeRoy, ed. *Les écrivains et l'affaire Dreyfus*, pp. 255–264.
- Bach, A. (2013). The Behavior of the French Army During the Dreyfus Affair. *Touro Law Review*. Vol. 29: No.1, Article 5.
- Baptiste, J., Jacquet, T. (2012). *The Significance of the Dreyfus Affairs on Politics in France from 1894 to 1906*. Western Academy of Beijing.
- Desch, M. (1999). *Civilian Control of the Military: The Changing Security Environment*. United States of America. Johns Hopkins University Press.
- Danopoulos, C., Zirker, D. (1999). *The Military and Society In The Former Eastern Bloc*. UK: Routledge
- Duclert, V. (1896). *La detention, la double-boucle, l'enfermement," Ecris-moisouvent, écri-smoilonguement.*
- Goodpaster, A. & Huntington, S. (1977). *Civil-Military Relations*, Washington: American Enterprise Institute.
- Huntington, S. (1964). *The soldier and the state: the theory and politics of civil-military relations*. New York: Vintage.

- Huntington, S.P. (1959). *The Soldier and the State*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Homan, K. (2011). *Part D-Civil Direction.VII. Civillian Control of the Military*. United States of America.
- Huntington, S. (1957). *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil Military Relations* (Boston: Belknap of Harvard University Press, 1957).
- Huntington, S.(1956). Civilian Control and the Constitution. *American Political Science Review*, 50(03), 676-699.
- Huntington, S.P. (1993). *Asker veDevlet, Ankara, Türk Demokrasi Vakfi Yayınları*.
- Huntington, S.P.(1996). "Reforming Civil-Military Relations", Larry Diamond & Marc F. Plattner (eds), *Civil-Military Relations and Democracy*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Kohn, R. (1997). *The Forgotten Fundamentals of Civilian Control of the Military in DemocraticGovernment*. Institute for Strategic Studies. Harvard University.
- Laszlo, K.Z. (1998). *Development of the System of Civilian Control of the Hungarian Military(1988-98)- from the pount of view of Military Sociology*, Phare Bulletin II-III.
- Maspero, F. (1982). *Alfred Dreyfus, Cingannées de ma vie (1894-1899)*. Paris: Editions la laDécouverte.
- Rudolf, J. (1996). *The Democratic Control of Armed Forces*. Paris, Chaillot Paper 23, ISS WEU.
- Weigley, R.F. (1999). The Soldier, the Statesman, and the Military Historian (The George C.Marshall Lecture in Military History).*The Journal of Military History* 63/4.

ИЗЈАВА О АКАДЕМСКОЈ ЧЕСТИТОСТИ

Изјављујем да сам у приложеном раду поштовао/ла сва правила о академској честитости.

Овај писани рад резултат је искључиво мог личног рада, темељи се на мојим истраживањима и ослања се на наведену литературу.

У Београду, дана _____ године.

Потпис студента:
